

16 לעיל לה: ולקמן מה, 17 עירובין ד. נוסח ה. 18 חולין ע. נעטע פ"ג מ"ט, 19 מ"כ פ' מלוטע פ"ד פ"ה, 20 אהלום פ"ב מ"ג, 21 כלים רפ"ו שבת ק"ב; עירובין ד: [גד, 1], 22 עירובין פ"ג; 23 ע"ן מהרש"א ומהרש"ל; 24 נגלה דהך כדפרישית הוא סיוע דביר הוסי' ומתחיל דביר חדש מן בלחן ברכותיהן שז"ע על הגמ' דלעיל ופי' כמו תפוחים וכו' ומינה לעיל הוא כמו שז"ע הריב פטמים שנתהפכו דבירי מוס' להורות מקום שזה ש"ך לעיל והעמק"ם שנו והדיסקו הכל לדבור אחד וכן הגיה האלון מהר"ם מו"ל(ה), 1 ו' וי"ע מוס' עירובין ד. ומוס' סוכה ו'.

הגהות הב"ח

16 נ"ב ממין שבעה רבי לית לה; 17 שם אכילת פרס טהור פ"ו וכו' וארכילה נלפמן; 18 תוס' ד"ה אכל וכו' דאפילו רבי יהודה; 19 ד"ה ג"ה נפן וכו' היה הורוצא יומ: 20

גליון הש"ס

נ"ב כל המוקדם בפסוק ע"י טורי אפן מנינה דף י"ב ע"ב ד"ה ואת הארץ:

מוסף רש"י

כל הפסוק בורח לשיעורין נאמר. הפסוק מדבר בשבחה על ארץ ישראל שאחילי בנייה מורה לרש"י לעשר כפירותיה אסורין שנתמה (סוכה ה). ומבטוחו בידיו. קמחא שאל מרן מלגוס (טורין גמ) דומיא דכ"ג כע"פ (ש"רובין ד). א"ו: דומיא דסגולו (סוכה טו). היה לבוש בליו. וכן כולט דרך לישאמן קריין גנדין ונעילן אללא (ש"רובין טו). והן טהורין עד שישארה. דכתיב והאכל צבית יכנס וגו' ורשעין מתו"כ אין לו אלא חובל וסוכה, אובל בלא סוכה, שוכב בלא אובל, לא אובל ולא שוכב מן, מ"ל יכנס גנדין ריבה, חמי פטמים חמיס יכנס גנדין, ואם פטמי לרבות הל מה מ"ל והאובל, למן שיעור לשוכב כדי אכילה, שאין עשן כיסוס גנדיס עד שיסבה כדי אכילה, וגופו טעם מיד דהכי כתיב והכל אכל כסדר ועטמה ולא כתיב כיסוס גנדיס, והאובל צבית דהיינו שזהה כדי אכילה יכנס גנדין (סוכה ו. וכו"ו ש"רובין ד). אכילת פרס. ארבע צביתס מן מוון סעודה צבית, פרס גשון פרוסה ששיעוריהו חמ"י ככר האמור שיעורו דשעין ככר צ' סעודות ומן התם חלה צבית המנוגע (ש"ס). פת חטין, שיהיה מועתם מאל שיעוריס (סוכה טו). מירסב. דהיינו דרך אכילה, מי שהיא מוסב הוא עסוק באכילה אוטו ערוד מדברים אחרים (ש"ס). ואובלן בלפתח, שאכלת מהל (ש"רובין טו). עצם כשעורה. מן המט (סוכה טו). ואינו מטמא אהלה. שום עום בלא צבר ע"י שיהא שם סערה שלמה או גולגולת או רוב צבית, צ' שוקיס ויך אחת, או רוב מניע, ק"ה אגריס (ש"רובין טו). גפן, מה שיעורו, כ"ד רביעית יין לבדור, בשאר אסורי מיר, לדיכא למ"ד נמסות מיר (ג'): דמלגוס ולולבין ועליו מלגורפין לשיעור רביעית יין, שאם תוסב לכות מלג יין עד שאל ממנו רביעית יין, ואין דומה המשער צבוס מלג מוס למשער צבין, משום דין ע"י הוא ואינו ממנה נללח אללא נכרן ונגעש עד שפת הכוס יותר מן המיס (סוכה טו). אהנה. מה שיעורו זה, בגרוגרת להוצאת שבת. שיעורו ככל האוכלוס (ש"ס). כל כלי בעלי בתים שיעורין. נקבוקין, כרמונים, דעד שנוקב כמולא רמון שם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חס על כלי וכושהו מולא זיתים הוא משתמש בו רמזים, אלל כלי אומן שעומד לימכר טעור נקבך כל שהוא (סוכה ו) דמסתמא נפחות מן היו טעור לפי שאינו חס על כלי אס נסבר כמעט, דכוחה אמרין שלם על שלם לנעיסים חיי ולנעיסים לא עיי' ש"רובין טו). ע"י טהור ומה טעור, ודכוחה נמי אמרין בפרק המלגוע בשבת אין חייב אללא המלגוע. דהוא תמיד ליה אלל אחר אינו ממשיכו (כה"י).

כיצד מברכין פרק שישי ברכות

מ"א.

**עין משפט
נר מצוה**

צ"ה א ב מ"י פ"ח מהל' ברכות הל' י' סמג עשין כ טו"ע א"ח ס' ר"ח ספיק' א: צ"ג א מ"י וסמג ט' טו"ע ט' ספיק' ד: צ"ד ד מ"י פט"ו מהלכות צ"ה ח מ"י ט' ס' הל' ו: צ"ה ח מ"י ט' ס' הל' ו: צ"ח ו מ"י פ"ג מהל' טו"פ הל' ט': עוממת מ"ה הל' ב ק' ד מ"י פ"ה מהלכות טו"ת הלכה ב סמג לאון דג: ק"ח ח מ"י פ"ח מהל' שנת הלכה א: ק"ב ט מ"י פ"ו מהל' ל"ס הלכה ב:

תורה אור השלם

1. ארץ חשדה ופשיעה ונפון ותואנה ורמון ארץ וית שפון דק"ב: ח ח דברים ח ח

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף, ואי על הוית מברך חתילה למה הוצרך לפרש שאין הצנן פוטרו את הוית והלא לעולם יברך על הצנן לבסוף. ב. בתוס' ר"ש הביא את זה בשם ה' שמינה בשם ר' האי. ג. בתוס' ר"ש הוסיף, ומאי קושיא לימא ליה תמרי עדיפא ליה, ע"כ י"ל דהתאי דלקמן אתא כר' יהודה וכולהו אמוראי דלקמן כר"י ס"ל.

רבינו חננאל

אמר עולא מחלוקת כשברכותיהן שוות דר' יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סבירי מין חביב עדיף. כשברכותיהן שוות אין אחד מהם עיקר, ובין אם בירך על שאר פירות בין אמר בירך על שבעת המינים יצא, דקיימא לן כחכמים דיהודי ורביס הלכה כרביס. אבל כשאין ברכותיהן שוות וכו' כגון פירות האילן וירק, דבין הכל מברך על זה וחזור ומברך על זה, ועל איזה שירצה מקדים ומברך, ואפי' היה הפרי מין שבעה. הכא מביא עסקינן ששבעת המינים עיקר, אבל אם אין הצנן עיקר וליא חביב, מברך על הוית ואח"כ על הצנן, דאפשרי בברכות עדיף, וליא אמרין מברך על הצנן ונשטר וית דמברך בורא פרי האדמה על פירות האילן יצא, דאין להפיק דבריה כל כי האי גונא. [דאמר ר' יוחנן כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר חטה וכליו הנכנס לבית המנוגע וכליו וע"כ, פירושהו במסכת סוכה].

אבל בשאין ברכותיהן שוות. פירש"י כגון לטון זית ושזב אין כלי מחלוקת כיון שאין האחד פוטר את חבירו אפי' (א) ר' יהודה מודה לאין עדיפות בשבעת המינים אלמא מברך על אחת שירצה תחלה המציב לו ואחר כך יברך על השני וכן יש לפרש דרבי יהודה מודה לחכמים הואיל ולא פי' הגמ' מוטב שנאמר שיחיד מודה לרבים ולא רבים מודים ליחיד והקשה רש"י ולברך על הצנן ולפטר את הזית דהא מן לעיל בירך על פירות האילן צ"פ האדמה יאל ומירך דשאני התם שאין שם אלמא חד מינה וטעה וזיכך צ"פ האדמה אלל כשצריך צ"פ האדמה על הצנן לא פטר את חזרו שהוא צ"פ העץ אפי' דיעבד וא"ל הא אמרי' לעיל (דף לט.) גבי עובדא דבר קפרא דצרכת צורא פרי האדמה חשיבא טפי משהכל לפי שמצוררת טפי א"כ גם צ"פ העץ חשיבא טפי מצרכת צ"פ האדמה וי"ל דלמא חשיבא טפי משהכל לפי האדמה כמו שחשוב צ"פ האדמה משהכל ומ"ש בהלכות גדולות דצ"פ העץ מקדים לצ"פ האדמה דמצוררת טפי היינו לפי המסקנה דלקמן דפליגי בשאין ברכותיהן שוות וק"ל כר' יהודה אלל להאי לישנא דלמרי' דלמא חשיבא טפי בשאין ברכותיהן שוות לא ממוקס פסקו להלכות גדולות דפירשנו לעיל: **מיריב** היו לפניו צנן וזית מברך על הצנן וכו'. ופריך אלמא דמברך צ"פ האדמה אפילו לפטור צ"פ העץ אפילו לגבי זית שהוא משבעת המינים וכו"ש קליות שהן כמו כן משבעת המינים דמברך עליהן צ"פ האדמה לפטור את (י) התפוחים לכן נריך להנהיג הכי כדפרישית (ט) לעיל שאין ברכותיהן שוות כמו תפוחים וקליות: **א"ל** ירמיה להקדים דא"ר יוסף וכו'. פירש"י והר"י לפי גרסא זו אמ"ל הא דלמרי רב יוסף כל המוקדם כר' יהודה דוקא אלל ר' שמעיה גריס אמר רב יוסף וכו' ואמ"ל אליבא דרבנן ומיירי שאין מצביין זה מזה דהא אלונין צמר מוקדם לוי צבצבין פשיטא דחביב קודם דהא אפי' צשאר מינין לגבי שבעת המינים אמרי רבנן דמברך על אחת שירצה ומילתא דרב יוסף מילתא צאפי נפשה ולא נהירא דצממון משמע דגרס דלמרי רב יוסף ואמ"ל כר' יהודה דוקא דקאמר רב חסדא ורב המנוגע הוו יתבי צסעודתא וכו' א"ל לא סבר לה מר להא דרב יוסף דלמרי כלל

כדי רביעית מים לא מחייב דקלישי והולכין צקל חוץ מן הכלי אלל כי משערין צבין נריך שיעורא טפי שהיין הוא ע"ז ומחזיק גודש קלח קודם שיפול מן הכוס רביעית יין ואם היה מים היה (ה) יוצא יותר מרביעית: **כ"ל** בע"י בתים. גבי כלי עץ מנחיל: א"ימו

בשלמא למ"ד תמרי דיקא היינו דהכא קרי לה גובלות והתם קרי לה תמרה אלא למ"ד בושלי כמרא ניתני אידי ואידי גובלות תמרה או אידי ואידי גובלות סתמא קשיא: היו לפניו מינין הרבה כו': אמר עולא מחלוקת בשברכותיהן שוות דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי מין חביב עדיף אבל בשאין ברכותיהן שוות ד"ה מברך על זה וחזור ומברך על זה מיתבי היו לפניו צנן וזית מברך על הצנן ופוטרו את הוית הב"ע כשהצנן עיקר אי הכי אימא סיפא ר' יהודה אומר מברך על הוית שהוית ממין שבעה (ט) לית ליה לר' יהודה הא דתנן (כ) כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטרו את הטפלה וכו' תימא ה"ג דלית ליה והתניא רבי יהודה אומר אם מחמת צנן בא הוית מברך על הצנן ופוטרו את הוית לעולם בצנן עיקר עסקינן וכי פליגי וחסורי מחסרא והכי קתני היו לפניו צנן וזית מברך על הצנן ופוטרו את הוית בד"א כשהצנן עיקר אבל אין הצנן עיקר ד"ה מברך על זה וחזור ומברך על זה ושני מינין בעלמא שברכותיהן שוות מברך על איזה מהן שירצה רבי יהודה אומר מברך על הוית שהוית ממין שבעה פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא חד אמר מחלוקת בשברכותיהן שוות דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי מין חביב עדיף אבל בשאין ברכותיהן שוות דברי הכל מברך על זה וחזור ומברך על זה וחד אמר אף בשאין ברכותיהן שוות נמי מחלוקת בשלמא למאן דאמר בשברכותיהן שוות מחלוקת שפיר אלא למאן דאמר בשאין ברכותיהן שוות פליגי במאי פליגי א"ר ירמיה להקדים דאמר רב יוסף ואיתימא רבי יצחק כל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה שנאמר ארץ חטה ושיעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ופליגא דרבי חנן דא"ר חנן כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן (ג) הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסגדליו וטבעותיו בידיו הוא והן מטמאין מיד (ה) היה לבוש כליו וסגדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא מטמא מיד והן טהורין (ד) עד שישאא בכדי אכילת פרס (ט) פת חטין ולא פת שעורין מיסב ואוכלן בלפתן שעורה דתנן (ו) עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל וג'פן כדי רביעית יין לנוזר האנה כגרוגרת להוצאת שבת במוון כדתנן (ז) כל כלי בעלי בתים שיעורין

שלמא למ"ד. גובלות דלמאי תמרי דיקא וגיבולות דמנמי' אוקימנא בצושלי כמרא היינו דהכא קרי להו גובלות תמרה וצממני' מן (לעיל ד' מ:): גובלות סתמא: **בשברכותיהן שוות**. כגון זיתים ותפוחים דמרווייהו צ"פ העץ וזא לפטור את שמיהן בצרכה אחת: **חביב עדיף**. אחת שירצה דמתניתין את החביב עליו משמע: **אלל בשאין ברכותיהן שוות ד"ה**. אין צרכה אחת פוטרתן ושזב כלין מחלוקת. וטע"ג דתנן (לעיל דף ג.) בירך על פירות האילן צ"פ האדמה יאל ה"מ צחד מינה וטעה וזיכך עליה צ"פ האדמה אלל לטון וזית וזיכך על הצנן לא נפטר זית: **פשיטא** לא גרסינן עד מיתבי. חדא שאין זו שיטת הגמ' מעיקרא קשיא ליה פשיטא דלא אינטריך למימרא והדר קשיא היכי מצי למימרא ועוד דלא קשיא היא אי לאו דלשמעינן עולא ה"א לטון פוטר את הוית דהתנן בירך על פירות האילן צ"פ האדמה יאל: **ששים לטון עיקר**. שצבילו התמיל האכילה ולא אכל זית אללא להפיג. חורפו של לטון דהוה ליה זית טפל ומנן (לקמן דף מה.) כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על הוית ופוטרו את הטפלה: **מברך על זה כו'**. וכאן לא נחלקו: **ושני מינים בעלמא**. כגון זית ותפוח שברכותיהן שוות והאחד ממין שבעה צוה נחלקו: **חד אמר מחלוקת בשברכותיהן שוות**. וחד אמר אף בשאין ברכותיהן שוות נמי מחלוקת. ומפרש לה וא"ל: **במאי פליגי**. הא דרבי לא נפטר צ"פ האדמה וכו' ירמיה **בנהקדים פליגי**. ולא גרסי' אלל בשברכותיהן שוות מברך על אחד מהן שירצה דהשתא בשאינן שוות מןפיד ר' יהודה על הקדמתן ואמר מין שבעה עדיף כשאל לפטור זו צו לא כ"ש: **דאמר ר' יצחק כו'**. אלמא קפדינן אהקדמה. ור' יהודה אית ליה דר' יצחק הלכך כל שכן היכא דחד לאו ממין שבעה דמין יצחק נמוקס חביב דחביב עדיף: **ופליגא דרבי חנן**. הא דר' יצחק דלמרי המוקדם קודם לברכה אלמא קרא לשבח א"י צא שיש צה פירות החשובים הללו ומנאלן כסדר חשיבותם ופליג דלר' מן דלמרי לא צא הכתוב להודיע שצח חשיבות הפירות צטעם שלהם אללא שצחה של א"י שיש צה פירות ששיעורי מורה נלתיין צהן וכיון דהכי הוא לא הקפיד הכתוב על סדרן שהרי צו כולן שוין: **צבית המנוגע**. כתיב והכל אל הצבית יתעמל עד הערב (ויקרא ד) ולא כתיב צבוס גנדיס והאובל צבית כתיב צבוס גנדין (שם) צשואה שיעור אכילה והשוכב צבית יכנס את צגדיו (שם) צשואה שיעור אכילה והשוכב צבית יכנס את צגדיו. הלכך הנכנס צו ונושא את צגדיו עמו שלל דרך מלצושו אין צו צגדיו וטמאים מיד שאף צהן

אלו קורא והכל אל הצבית וכושהו לצוש צהן צעי שהייה: **אכילה פרס**. חלי ככר ששיעורו צו חכמים את העירוצ"ה שהוא כולו מוון שתי סעודות וחליו מוון סעודה אחת: **פס חטין**. נאכלת מהר: **מיסב**. דרך הסבה שהיא נאכלת מהר שאינו פונה אנה ואנה: **ואינו מטמא צאהל**. הלכה למשה מסיני הוא: **כדי רביעית יין לנוזר**. אלל חרנגיס וחגיס ולולבין כשיעור רביעית יין חייב. ואין שיעור רביעית יין ורביעית מים שוין לפי שהיין ע"ז והמים קלושין ויש צבצבית יין יותר ממה שיש צבצבית מים כלאמרינן (במנחות קד.) [בשבת דף עו.] גבי רביעית דס שיכול לקרוש ולעמוד על כוית משום דסמין אלל מירי דקליש לא הוה רביעית ידידה כוית: **להוצאת שבת**. דתנן המוליא אולכין כגרוגרת (שבת עו.) והיא משלחה שיעורין

הכוס יותר מן המיס (סוכה טו). אהנה. מה שיעורו זה, בגרוגרת להוצאת שבת. שיעורו ככל האוכלוס (ש"ס). כל כלי בעלי בתים שיעורין. נקבוקין, כרמונים, דעד שנוקב כמולא רמון שם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חס על כלי וכושהו מולא זיתים הוא משתמש בו רמזים, אלל כלי אומן שעומד לימכר טעור נקבך כל שהוא (סוכה ו) דמסתמא נפחות מן היו טעור לפי שאינו חס על כלי אס נסבר כמעט, דכוחה אמרין שלם על שלם לנעיסים חיי ולנעיסים לא עיי' ש"רובין טו). ע"י טהור ומה טעור, ודכוחה נמי אמרין בפרק המלגוע בשבת אין חייב אללא המלגוע. דהוא תמיד ליה אלל אחר אינו ממשיכו (כה"י).